

Colecția **ANTIQUA ET MEDIAEVALIA. STUDIA**

Colecție coordonată de Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba și Adrian Muraru

Editat cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică

Referenți științifici:

Prof.univ.dr. Michel MOLIN, Universitatea Paris XIII – Paris Nord, Franța

Prof.univ.dr. Marie-Françoise BASLEZ, Universitatea Paris XII – Paris Est, Franța

Prof.univ.dr. Jean-Yves CARREZ-MARATRAY, Universitatea din Angers, Franța

Prof.univ.dr. Alexandru BARNEA, Universitatea București

Prof.univ.dr. Doina BENEĂ, Universitatea de Vest, Timișoara

Prof.univ.dr. Mihaela PARASCHIV, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Lect.univ.dr. Ligia RUSCU, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Cercet.șt.gr.II dr. Victor COJOCARU, Institutul de Arheologie al Academiei Române, Iași

Redactor: Dana LUNGU

Coperta: Manuela OBOROCEANU

Tehnoredactor: ing. Luminița RĂDUCANU

Ilustrația grafică: Ștefan CALINIUC

ISBN 978-973-703-569-1

© Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011

700109 – Iași, str. Pinului, nr. 1A, tel./fax: (0232) 314947

<http://www.editura.uaic.ro> e-mail: editura@uaic.ro

IULIAN MOGA

Culte solare și lunare în Asia Mică
în timpul Principatului
(secolele I-III d.Hr.)

Ediție îngrijită de Iulian Berteza și Loredana Moga

Traducerea din limba greacă a inscripțiilor de
Mihaela Paraschiv, Ligia Ruscu, Ștefan Teofil Grosu și Iulian Moga

Prefață de Silviu Sanie

Concordanțe de Iulian Moga și Ana Maria Vasluianu

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“ Iași

2011

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOGA, IULIAN

Aspecte ale cultelor solare și lunare în Asia Mică în timpul
Principatului (secolele I-III d.Hr.) / Iulian Moga; ed. îngrijită de
Iulian Berteza și Loredana Moga; pref. de Silviu Sanie; trad. revizuită
de Mihaela Paraschiv, Ligia Ruscu, Ștefan Teofil Grosu și Iulian
Moga- Iași : Editura Universității "Al. I. Cuza", 2011

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-703-569-1

- I. Sanie, Silviu (pref.)
- II. Paraschiv, Mihaela (trad.)
- III. Ruscu, Ligia (trad.)
- IV. Grosu, Teofil (trad.)

94(5)

Cuprins

Prefață	9
Cuvânt înainte	13
Abrevieri	17
I. Dicționare. Enciclopedii	17
II. Izvoare	20
III. Periodice	28
IV. Volume	32
V. Colecții	33
Introducere	35
1. Cadru, tipologie, teme și direcții de cercetare	35
a. <i>Obiectivele propuse</i>	37
b. <i>Structura</i>	40
c. <i>Caracterul inedit</i>	41
d. <i>Metodele de investigare</i>	42
2. Condiții geopolitice și etnodemografice	44
a. <i>Limitele spațiului etnocultural microasiatic</i>	44
b. <i>Modelizarea etnoculturală a Asiei Mici în viziunea lui Strabon: greci, romani și indigeni</i>	53

PARTEA I LUMEA ZEILOR

CAPITOLUL I	
ZEII UNIVERSALI	67
I.1. Hypsistos	67
I.2. Mithra	80
I.3. Mên	116
CAPITOLUL II	
ZEII SOLARI ȘI LUNARI CĂLARE	131
II.1. Hosios kai Dikaios	131
II.2. Lairbenos	135
II.3. Dioscurii și zeța pisidiană	140

II.4. Sandan	149
II.5. Sozon	151

CAPITOLUL III

ZEIȚE LUNARE ȘI/SAU SOLARE	157
III.1. Anaitis	157
III.2. Mâ	167
III.3. Artemis Pergaia	184

PARTEA A II-A

LUMEA DEDICANȚILOR. ORGANIZAREA SPAȚIULUI SACRU

CAPITOLUL IV

SANCTUARE ȘI TEMPLE	195
IV.1. Tipuri de sanctuare	195
IV.2. Venituri, proprietăți, tranzacții	198

CAPITOLUL V

PREOȚI ȘI DEDICANȚI	207
V.1. Categoriile sacerdotale	207
<i>V.1.1. Clerul superior</i>	207
<i>V.1.2. Personalul consacrat și cel auxiliar</i>	212
V.2. Dedicenții	223
<i>V.2.1. Indivizi și comunități umane. Origine, nume, vârstă</i>	223
<i>V.2.2. Relații de rudenie. Copii naturali și adoptivi</i>	229
<i>V.2.3. Asociații religioase și profesionale</i>	230

PARTEA A III-A

LUMEA DIVINĂ ÎN SCHIMBARE

CAPITOLUL VI

CATEGORII DE INSCRIȚII PRIVITOARE LA CULTELE

SOLARE ȘI LUNARE	235
VI.1. Dedicenții și <i>ex-voto</i> -uri	235
VI.2. Inscripții funerare	237
VI.3. Inscripții confesionale	240
VI.4. Consacrări (<i>katagraphai</i>)	250
VI.5. Inscripții onorifice	252

CAPITOLUL VII

MODALITĂȚI DE COMUNICARE.

CARACTERISTICI ALE LUMII DIVINE	255
VII.1. Zeii stăpâni	255

VII.2. Rudele zeilor. Fii, mame și consoarte	258
VII.3. Receptivitatea zeului. Mântuirea și împlinirea rugăciunii	259
VII.4. Porunci, viziuni, epifanii, oracole	261
VII.5. Îngeri, zei, demoni. Ierarhii divine	271
Concluzii	277
Catalog de inscripții și reprezentări	283
1. Hypsistos și zeitățile asimilate	284
2. Mithra	342
3. Hosios kai Dikaios	351
4. Mên	418
5. Anaitis	449
6. Mâ	480
7. Artemis Pergaia	483
8. Lairbenos	508
9. Sandan	567
10. Dioscurii și zeița pisidiană	569
11. Sozon	582
Bibliografie	587
<i>I. Dicționare. Atlase. Enciclopedii</i>	587
<i>II. Izvoare</i>	590
<i>a. Corpora</i>	590
<i>b. Ediții</i>	600
<i>c. Monede</i>	610
<i>III. Lucrări generale</i>	610
<i>IV. Lucrări speciale</i>	616
Mărturii literare	649
Index epigrafic	657
Concordanțe	719